



LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Lietuvos II ir III pakopos pensijų fondų rinkos apžvalga

2020 m. I pusmetis

Lietuvos II ir III pakopos pensijų fondų rinkos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2020 m.

ISSN 2669-0594 (online)

Apžvalgą parengė Lietuvos banko Priežiūros tarnyba.
Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2020
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Turinys

1. II PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA	5
1.1. BENDRI II PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS	5
1 intarpas. PF IŠMOKŲ IR ANUITETŲ MOKĖJIMO TVARKOS PAKEITIMAI	6
1.2. II PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI.....	7
2 intarpas. PANDEMIJOS POVEIKIS PF.....	9
1.3. II PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA	10
1.4. II PAKOPOS PF DALYVIAI	11
2. III PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA.....	13
2.1. BENDRI III PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS	13
2.2. III PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI	14
3 intarpas. SKELBIAMI NAUJI RODIKLIAI.	Error! Bookmark not defined.
2.3. III PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA	17

Ši apžvalga apima bendrą visų Lietuvoje veikiančių tikslinės pensijų fondų (PF) dalyvių grupės PF, pensijų turto išsaugojimo PF ir papildomo savanoriško kaupimo PF veiklos per 2020 m. I pusmetį analizę. Visi lentelėse ir grafikuose pateikti duomenys yra 2020 m. birželio 30 d., jei nenurodyta kitaip.

Rengiant šią apžvalgą naudoti Lietuvos banko, pensijų kaupimo bendrovių, „Sodros“ ir kiti duomenys.

Santrumpos

II pakopa	kaupimas pensijų kaupimo bendrovių valdomuose tikslinės PF dalyvių grupės gyvenimo ciklo investavimo strategiją įgyvendinančiuose PF ir pensijų turto išsaugojimo PF
III pakopa	papildomas savanoriškas pensijų kaupimas pensijų kaupimo bendrovių valdomuose PF
IFP	išvestinės finansinės priemonės
KIS	kolektyvinio investavimo subjektai
PF	pensijų fondai
PKB	pensijų kaupimo bendrovės
PKĮ	Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas
„Sodra“	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
SVP	skolos vertybiniai popieriai
TIF	pensijų turto išsaugojimo PF
UAB	uždaroji akcinė bendrovė
UAGDPB	uždaroji akcinė gyvybės draudimo ir pensijų bendrovė
VĮ	valdymo įmonė
VP	vertybiniai popieriai
VVP	vyriausybės vertybiniai popieriai

1. II PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA

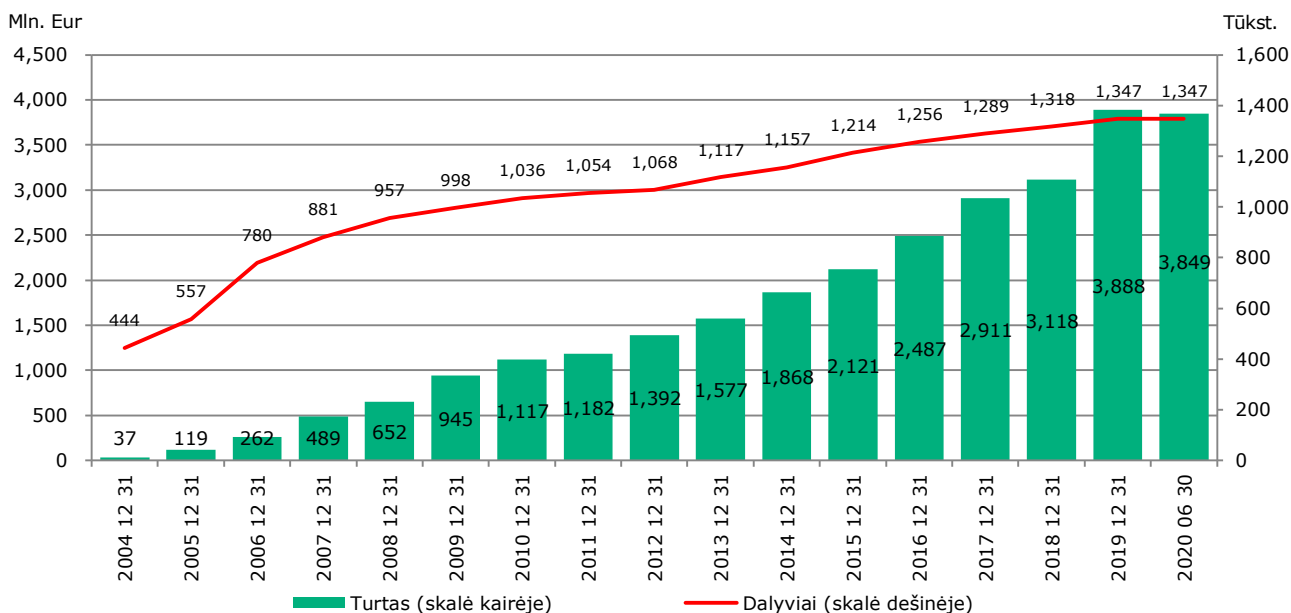
1.1. BENDRI II PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS

2020 m. pirmo pusmečio pabaigoje veikė 40 II pakopos PF: 35 tikslinės grupės PF ir 5 TIF (žr. 1 lentelę). Šiuos fondus valdė 5 PKB: 4 VĮ ir 1 gyvybės draudimo bendrovė. Bendra grynujų aktyvų vertė 2020 m. birželio 30 d. sudarė 3,85 mlrd. Eur. PF pensijai kaupė 1,347 mln. dalyvių.

1 lentelė. II pakopos PF dalyviai ir valdomas turtas pagal tikslinės grupės dalyvių gimimo metus

PF pagal tikslines grupes	PF skaičius	Dalyvių skaičius	Valdomo turto vertė, mln. Eur
1954–1960 tikslinė grupė	5	90 213	342,73
1961–1967 tikslinė grupė	5	198 888	681,89
1968–1974 tikslinė grupė	5	203 401	752,48
1975–1981 tikslinė grupė	5	209 195	745,42
1982–1988 tikslinė grupė	5	281 092	683,85
1989–1995 tikslinė grupė	5	215 203	384,95
1996–2002 tikslinė grupė	5	97 539	147,17
TIF	5	51 340	110,72
Iš viso	40	1 346 871	3 849,21

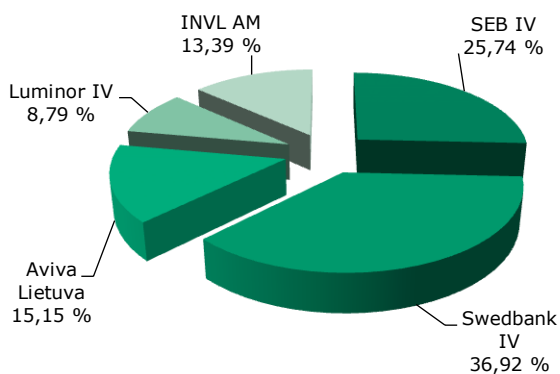
PF turtas beveik nekito. Per 2020 m. pirmąjį pusmetį PF buvo pervesta įmokų už 201,11 mln. Eur: iš jų patys PF dalyviai pervadė 139,23mln., o valstybė dalyviams papildomai pervadė 61,63mln. Eur¹. Tačiau dėl nuosmukio finansų rinkose bendras PF turtas išliko beveik nepakitęs – smuktelėjo kiek mažiau nei 1 proc., t. y. 38,65 mln. Eur (žr. 1 pav.). Dalyvių skaičius per 2020 m. pirmąjį pusmetį reikšmingai nekito, prie sistemos prisijungė 5 684 dalyviai. 1 pav. II pakopos PF dalyvių skaičiaus ir turto kaita



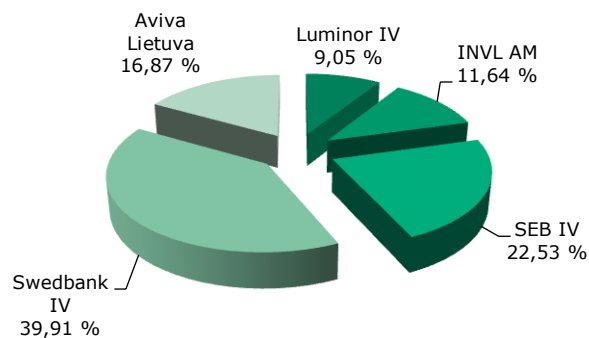
¹ Nors nuo 2019 m. sausio 1 d. pensijų įmoka pradėta skaičiuoti tik kaip dalyvio ir valstybės biudžeto lėšos, tačiau keletą metų įmokos į PF dar gali būti pervadamos kaip trijų dalių suma: kaip valstybinio socialinio draudimo įmoka, papildoma dalyvio lėšomis mokama pensijų įmoka ir papildoma iš valstybės biudžeto lėšų už dalyvį mokama įmoka. Šis pereinamasis laikotarpis gali trukti keletą metų dėl galimybės draudėjams tikslinti ankstesnių laikotarpių duomenis ir pan.

Didelė koncentracija rinkoje. 2020 pirmąjį pusmetį m. koncentracija rinkoje reikšmingai nepakito – 77,81 proc. turto buvo sutelkta trijų PKB valdomuose PF (žr. 2 pav.), 62,66 proc. PF turto valdė dvi VĮ. Dalyvių pasiskirstymas pagal PKB buvo panašus į pasiskirstymą pagal turtą – 79,31 proc. dalyvių kaupė pensijas vienos iš trijų PKB valdomame PF (žr. 3 pav.). Daugiausia dalyvių kaupė UAB „Swedbank investicijų valdymas“ (36,92 %), mažiausiai – Luminor investicijų valdymas UAB (8,79%).

2 pav. II pakopos PF valdomo turto pasiskirstymas pagal PKB



3 pav. II pakopos PF dalyvių pasiskirstymas pagal PKB



1 intarpas

PF IŠMOKŲ IR ANUITETŲ MOKĖJIMO TVARKOS PAKEITIMAI.

Nuo 2020 m. liepos 1 d. pasikeitė pensijų fondų išmokų ir anuitetų mokėjimo tvarka – nuo šiol gyventojai, sukaukę iki 5 tūkst. Eur pensijų fonde, galės visą sumą atsiimti iš karto.

A lentelė. Pensijų išmokų rūšys, nustatytos PKĮ

Sukauptos sumos dydis ir priklausanti išmokos rūšis				
Iki 5 000 Eur	5 001–9 999 Eur	10 000–60 000 Eur		
			anuitetas	
vienkartinė išmoka	periodinė išmoka	standartinis	standartinis su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu	atidėtasis

Jeigu dalyvio PF sukaupto turto vertė bus lygi 5 000 Eur arba mažiau, dalyvis įgyja teisę į vienkartinę išmoką. Šiuo atveju dalyvis turės kreiptis į PKB ir ji perves dalyvio sukauptą sumą į jam priklausančią banko sąskaitą.

Jei sulaukus pensijos amžiaus dalyvio PF turtas bus didesnis nei 5 000 Eur, bet mažesnis nei 10 000 Eur, dalyviui priklausys periodinės išmokos. Tai toks išmokų būdas, kai dalyvio pensijos sąskaitoje sukauptas turtas padalijamas į lygias dalis ir išmokos mokamos periodiškai (kas vieną, du ar tris mėnesius), kol dalyvis sulauks 85 m. amžiaus. Paminėtina, kad periodinės išmokos dydis kiekvieną laikotarpį gali skirtis, nes PF laikomas dalyvio turtas ir toliau yra investuojamas.

Galiausiai, kai dalyvio sukauptas turtas yra lygus arba didesnis kaip 10 000 Eur, jam priklauso pensijų anuitetas. Paminėtina, kad tuo atveju, kai dalyvio sukauptas turtas yra didesnis kaip 60 000 Eur, dalyvis turi teisę sukauptą pensijos turto dalį, viršijančią 60 000 Eur, gauti iš pensijų kaupimo bendrovės kaip vienkartinę pensijos išmoką. Dalyvis gali pasirinkti vieną iš trijų anuiteto rūšių: standartinį anuitetą, standartinį anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu arba atidėtąjį pensijų anuitetą (kartu su periodine išmoka).

B lentelė. Pensijų išmokų rūšių aprašymas

Pensijų anuitetų rūšis	Aprašymas	Paveldėjimas
Standartinis pensijų anuitetas	„Sodra“ pensijų anuiteto gavėjui iki gyvos galvos periodiškai moka pensijų anuitetą.	Pensijų anuitetas įsigyjamas už visą dalyvio vardu pensijų fonde sukauptą

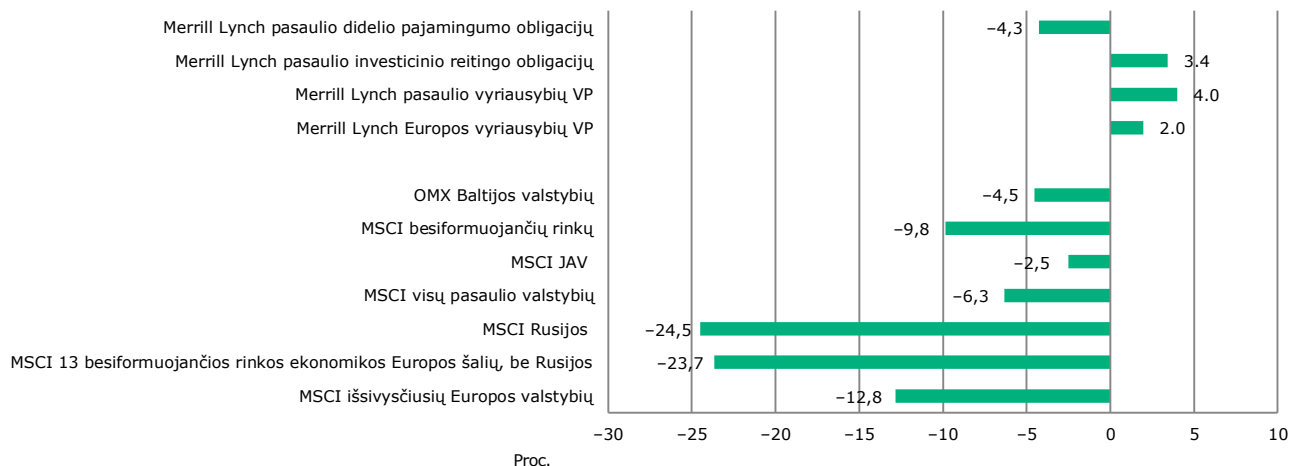
	Mokėjimas nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus.	pensijų turta. Nėra paveldimas.
Standartinis pensijų anuitetas su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu	„Sodra“ pensijų anuiteto gavėjui iki gyvos galvos periodiškai moka pensijų anuitetą. Mokėjimas nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus. Pensijų anuitetas įsigyjamas už visą dalyvio vardu pensijų fonde sukauptą pensijų turta.	Jei pensijų anuiteto gavėjas miršta nesibaigus sprendime dėl standartinio pensijų anuiteto mokėjimo numatytam garantuojamam mokėjimo laikotarpiui, tuomet už neišmokėtų pensijų anuitetų už likusį garantuojamą mokėjimo laikotarpį sumą priklausanti vienkartinė pensijų anuiteto išmoka paveldima Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Ši vienkartinė išmoka apskaičiuojama „Sodros“ nustatyta tvarka.
Atidėtojo pensijų anuiteto ir periodinių išmokų derinys	Dalyvio turtas padalijamas į dvi dalis. Viena dalis skirta periodinėms išmokoms mokėti iš pensijų fondo, kol dalyviui sukaks 85 m. Antroji dalis skirta atidėtajam anuitetui mokėti: „Sodra“ pensijų anuiteto gavėjui, sukakusiam 85 m., iki gyvos galvos periodiškai moka pensijų anuitetą. Jo mokėjimas nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus.	Turto dalis, skirta atidėtajam anuitetui įsigyti, nėra paveldima, o neišmokėta turto dalis, skirta periodinėms išmokoms mokėti, paveldima Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

1.2. II PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI

Rinkoms buvo būdingi svyravimai. Pagrindinėms finansų rinkoms 2020 m. pirmasis pusmetis buvo vienas nestabiliausių laikotarpių per pastarąjį dešimtmetį. Tiek akcijų, tiek obligacijų indeksai buvo paveikti pandemijos sukeltos krizės (žr. 4 pav.), tai paveikė ir PF rezultatus (žr. 2 lentelę).

MSCI visų pasaulio valstybių indeksas krito –6,31 proc., MSCI išsivysčiusių Europos valstybių smuko dar labiau –12,84 proc., o besiformuojančių rinkų indeksams taip pat buvo būdingi neigiami pokyčiai. OMX Baltijos valstybių indekso grąža, palyginti su kitais indeksais, buvo kiek geresnė, bet taip pat neigiama (–4,53 %). Obligacijų indeksai, kaip įprasta finansų krizės metu, išliko stabilesni – Merrill Lynch pasaulio vyriausybės VP indeksas siekė 4,01 proc., Merrill Lynch Europos valstybių VP indekso grąža buvo 1,98 proc., o Merrill Lynch pasaulio didelio pajamingumo obligacijų indeksas susvyravo labiau ir buvo neigiamas (–4,28 %).

4 pav. Pasaulio rinkų indeksų pokyčiai



PF 2020 m. pirmąjį pusmetį buvo būdinga neigiama graža. Naujiesiems II pakopos PF veiklos pradžia buvo itin sėkminga – 2019 m. visi PF generavo rekordinę gražą. Kad ir kaip būtų, 2020 m. pirmasis pusmetis nebuvo toks sėkmingas – dėl finansų rinkų svyravimų beveik visiems PF buvo būdinga neigiama graža. Bendra vidutinė svertinė graža buvo –5,6 proc., mažiausiai smuko arčiausiai pensijos esančių dalyvių, t. y. 1956–1960 gimimo metų tikslinės grupės PF, graža – jų vidutinis svertinis pokytis sudarė –1,9 proc. Tai rodo, kad gyvenimo ciklo fondų sistema apsaugo jautriausius PF dalyvius.

Verta paminėti, kad kai tikslinės grupės dalyvių amžius didėja, PF investuoja į mažiau rizikingus VP. Taigi, vieno vertės svyravimai yra nuosaikesni, t. y. prisiimama PF rizika yra mažesnė. Taip pat reikėtų nepamiršti, kad vertinti PF rezultatus reikėtų atsargiai – vertėtų palaukti, kai bus galima įvertinti veiklą ilgesniuoju laikotarpiu. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad praeities rezultatai negarantuoja, kad tokie patys ar panašūs rezultatai bus ir ateityje.

2 lentelė. PF vienetų verčių ir lyginamųjų indeksų pokyčiai

PF pavadinimas	Vieneto vertės pokytis nuo metų pradžios, proc.	Lyginamojo indekso vertės pokytis nuo metų pradžios, proc.
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1996–2002		
Luminor 1996–2002 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,1	▼5,8
INVL pensija 1996–2002	▼7,4	▼7,0
SEB 1996–2002 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼6,9	▼6,0
Swedbank pensija 1996–2002*	▼7,4	▼6,2
Aviva Y3 1996–2002 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,7	▼6,4
Svertinis pokytis	▼6,9	▼6,3
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1989–1995		
Luminor 1989–1995 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,5	▼5,8
INVL pensija 1989–1995	▼7,5	▼7,0
SEB 1989–1995 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼6,7	▼6,0
Swedbank pensija 1989–1995*	▼7,0	▼6,2
Aviva Y2 1989–1995 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,7	▼6,4
Svertinis pokytis	▼6,7	▼6,3
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1982–1988		
Luminor 1982–1988 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,7	▼5,8
INVL pensija 1982–1988	▼7,5	▼7,0
SEB 1982–1988 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼6,6	▼6,0
Swedbank pensija 1982–1988*	▼6,9	▼6,2
Aviva Y1 1982–1988 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,6	▼6,4
Svertinis pokytis	▼6,6	▼6,3
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1975–1981		

Luminor 1975–1981 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,7	▼5,8
INVL pensija 1975–1981	▼7,5	▼7,0
SEB 1975–1981 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼6,5	▼6,0
Swedbank pensija 1975–1981*	▼6,9	▼6,2
Aviva X3 1975–1981 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,8	▼6,4
Svertinis pokytis	▼6,6	▼6,3
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1968–1974		
Luminor 1968–1974 tikslinės grupės pensijų fondas	▼5,8	▼5,8
INVL pensija 1968–1974	▼6,7	▼6,1
SEB 1968–1974 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼6,1	▼5,1
Swedbank pensija 1968–1974*	▼6,9	▼6,2
Aviva X2 1968–1974 tikslinės grupės pensijų fondas	▼6,0	▼5,2
Svertinis pokytis	▼6,4	▼5,7
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1961–1967		
Luminor 1961–1967 tikslinės grupės pensijų fondas	▼3,1	▼3,8
INVL pensija 1961–1967	▼4,9	▼3,5
SEB 1961–1967 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼4,4	▼2,8
Swedbank pensija 1961–1967*	▼4,4	▼3,8
Aviva X1 1961–1967 tikslinės grupės pensijų fondas	▼2,5	▼2,0
Svertinis pokytis	▼4,0	▼3,2
Tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1954–1960		
Luminor 1954–1960 tikslinės grupės pensijų fondas	▼1,7	▼1,4
INVL pensija 1954–1960	▼2,3	▼1,2
SEB 1954–1960 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	▼1,9	▼0,8
Swedbank pensija 1954–1960	▼2,0	▼1,4
Aviva B 1954–1960 tikslinės grupės pensijų fondas	▼1,6	▼0,8
Svertinis pokytis	▼1,9	▼1,1
Pensijų turto išsaugojimo PF		
Luminor turto išsaugojimo fondas	▼1,2	▼0,0
INVL pensijų turto išsaugojimo fondas	▼0,9	▼1,5
SEB turto išsaugojimo pensijų kaupimo fondas	▼1,3	▼0,7
Swedbank turto išsaugojimo pensijų fondas	▼1,8	▼0,8
Aviva S turto išsaugojimo pensijų fondas	▲0,2	▲1,7
Svertinis pokytis	▼1,2	▼0,5
Bendras svertinis pokytis	▼5,6	▼5,0
* Šie UAB „Swedbank investicijų valdymas“ valdomi PF pradėjo veiklą 2018 m. kovo 1 d., tačiau dėl 2019 m. sausio mėn. įsigaliojusios pensijų pertvarkos pagal galiojančius teisės aktus buvo įsteigti iš naujo, todėl jų rezultatai skaičiuojami ir skelbiami nuo 2019 m. sausio 1 d. (kaip ir visų II pakopos PF).		

2 INTARPAS

PANDEMIJOS POVEIKIS PF

PF vertės grįžta į buvusį lygį. 2020 metų pirmąjį pusmetį vyravęs neapibrėžtumas finansų rinkose paveikė ir PF rezultatus. Kad ir kaip būtų, po itin nesėkmingo pirmojo ketvirčio, kuriam besibaigiant finansų rinkos patyrė didelį nuosmukį, matomi atsigavimo ženklai. Antrojo ketvirčio PF rezultatai buvo ženkliai geresni, o grąža nuo PF veiklos pradžios yra teigiama (žr. C lentelę).

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad **1954–1960 m. PF fondams ir Turto išsaugojimo pensijų fondams** buvo būdingi gerokai mažesni svyravimai, taip yra todėl, kad šių fondų portfelio sudėtyje dominuoja mažiau rizikingos finansinės priemonės, kurioms nebūdinga aukšta grąža, bet jos apsaugo turtą nuo staigaus nuvertėjimo, o tai yra aktualu netrukus į pensiją išeinantiems dalyviams. Galima daryti išvadą, kad gyvenimo ciklo fondų sistema, kuri automatiškai

perkėlė dalyvius į fondą pagal jų amžių, apsaugojo nuo didesnių praradimo tuos dalyvius, kurie kaupė lėšas jiems pagal riziką netinkančiame fonde.

C lentelė. II pakopos PF rezultatai

Pensijų fondai	Grąža		
	vieneto vertės pokytis (2020 01 01–2020 03 31), proc.	vieneto vertės pokytis (2020 01 01–2020 06 30), proc.	vieneto vertės pokytis nuo veiklos pradžios, proc.
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1996–2002	-17,33	-6,91	14,41
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1989–1995	-17,27	-6,74	14,63
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1982–1988	-17,28	-6,62	14,73
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1975–1981	-17,32	-6,63	15,51
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1968–1974	-16,67	-6,42	14,51
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1961–1967	-11,62	-4,00	10,57
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1954–1960	-6,12	-1,88	5,83
Pensijų turto išsaugojimo pensijų fondai	-4,92	-1,23	4,68
Visų pensijų fondų svertinis vidurkis	-14,75	-5,59	13,11

Pandemijos poveikis III pakopos PF taip pat labiausiai juntamas rizikingesniuose fonduose. Obligacijų pensijų fondai, palyginti su akcijų pensijų fondais, svyravo gerokai santūriau. Visų tipų fondų vidutinė metinė grąža per praėjusius 5 m. buvo teigiama (žr. D lentelę).

D lentelė. III pakopos PF rezultatai

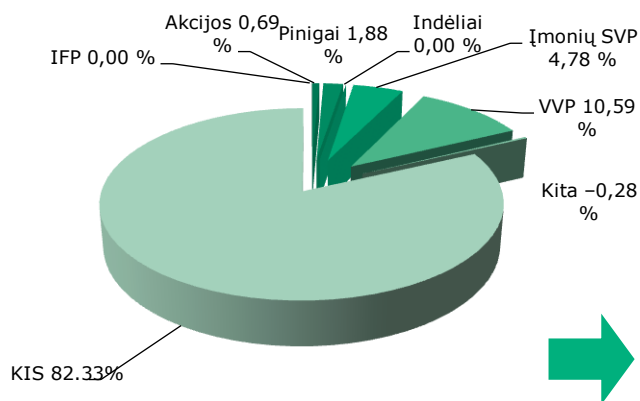
Pensijų fondų tipas	Fondų grąža		
	vieneto vertės pokytis (2020 01 01–2020 03 31), proc.	vieneto vertės pokytis (2020 01 01–2020 06 30), proc.	vidutinė metinė grąža per praėjusius 5 m., proc.
Obligacijų pensijų fondai	-3,12	-0,66	1,24
Mišraus investavimo pensijų fondai	-8,45	-2,52	2,09
Akcijų pensijų fondai	-17,50	-6,74	4,11
Visų pensijų fondų svertinis vidurkis	-10,30	-3,73	2,67

1.3. II PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA

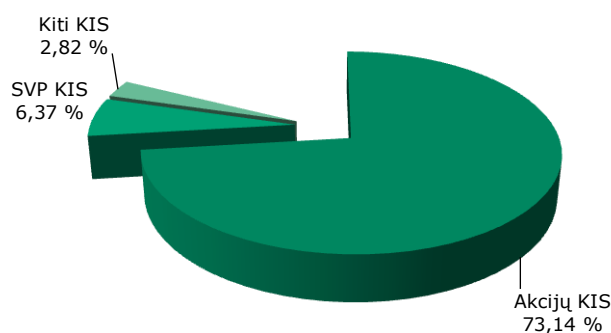
Daugiausia II pakopos PF lėšų investuota į KIS. 2020 m. pirmąjį pusmetį didžiausią dalį (82,33 %) II pakopos PF investicijų sudarė investicijos į KIS vienetus arba akcijas (žr. 5 pav.). Šių investicijų vertė gruodžio pabaigoje buvo 3,2 mlrd. Eur. Didžiausia dalis lėšų, investuotų į KIS, yra orientuota į akcijų KIS (žr. 6 pav.). Investicijos į juos sudarė 73,14 proc. viso II pakopos PF portfelio, t. y. 82 mlrd. Eur. Daug mažesnė dalis teko SVP KIS. Į juos investuota 6,37 proc. minėto portfelio

lėšų –245, 21 mln. Eur. Į kitus KIS (privataus kapitalo, nekilnojamojo turto, alternatyvaus investavimo, pinigų rinkos ir kt.) investuota 2,82 proc. (108,54 mln. Eur) II pakopos PF turto.

5 pav. II pakopos PF rinkos investicijų pasiskirstymas pagal turto klases



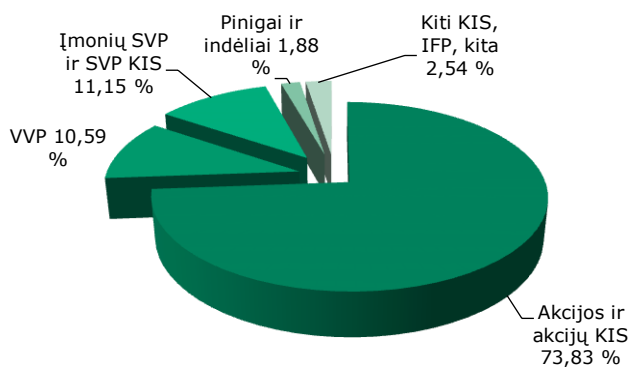
6 pav. KIS pasiskirstymas pagal rūšis



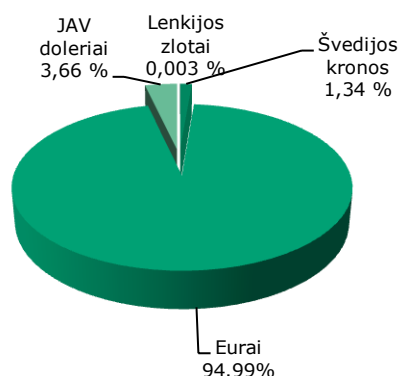
PF investicijas į KIS priskyrus prie atitinkamų tiesioginių investicijų (akcijų KIS – prie investicijų į akcijas, SVP KIS – prie investicijų į įmonių SVP), galima apibendrinti II pakopos PF investicijų pasiskirstymą (žr. 7 pav.). 2020 m. birželio 30 d. į akcijas buvo investuota didžiausia turto dalis (net 73,83 %) (2019 m. pabaigoje – 75,77 %).

Didžioji dalis II pakopos PF portfelių turto investuota eurais. Kaip matyti iš 8 pav., 2020 m. birželio 30 d. didžiausia dalis (94,99 %) PF turto buvo investuota eurais, ji sudarė 3,66 mlrd. Eur, investicijos JAV doleriais sumenko ir sudarė 3,66 proc. (2019 m. gruodžio pabaigoje siekė 5,38 %), arba 140,83 mln. Eur, Švedijos kronomis – 1,34 proc., arba 51,71 mln. Eur, Lenkijos zlotais investuota mažiausia portfelio dalis – 121,42 tūkst. Eur.

7 pav. Apibendrintas II pakopos PF investicijų pasiskirstymas



8 pav. II pakopos PF investicijų pasiskirstymas pagal valiutas



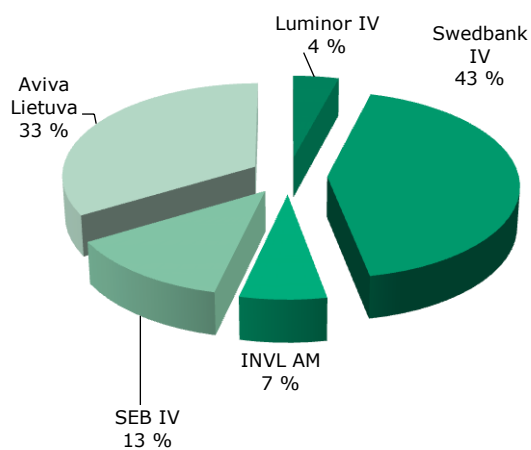
1.4. II PAKOPOS PF DALYVIAI

2020 m. pirmąjį pusmetį dalyvių skaičius beveik nekito. Naujų dalyvių buvo kiek daugiau nei 5 tūkst. Pagal jų pasiskirstymą pagal pensijų kaupimo bendroves matyti, kad 2020 m. pirmąjį pusmetį daugiausia naujų dalyvių pritraukė UAB „Swedbank investicijų valdymas“ (43 %), UAGDPB „Aviva Lietuva“ (33 %) ir UAB „SEB investicijų valdymas“ (13 %) (žr. 9 pav.).

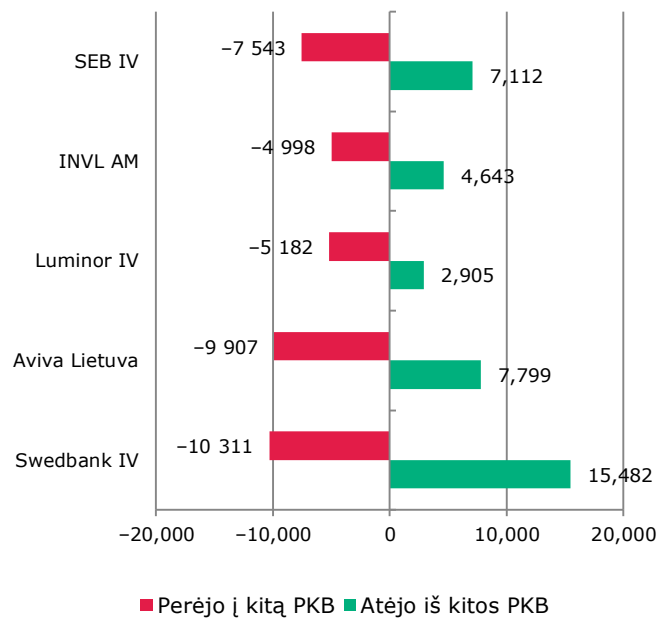
PKB pakeitė tik 2,8 proc. dalyvių. 2020 m. pirmąjį pusmetį 37,94 tūkst. dalyvių nusprendė pakeisti PKB (žr. 10 pav.). Daugiausia dalyvių rinkosi PF, valdomus UAB „Swedbank investicijų valdymas“, UAB „SEB investicijų valdymas“ ir UAB „INVL Asset Management“. Daugiausia dalyvių nutraukė sutartis su PF, valdomais UAB „Swedbank investicijų valdymas“, UAGDPB

„Aviva Lietuva“ ir UAB „SEB investicijų valdymas“. Įvertinus skirtumą tarp atėjusių ir perėjusių į kitą PKB, pasakytina, kad daugiausia dalyvių prisijungė prie UAB „Swedbank investicijų valdymas“ (skirtumas tarp atėjusių ir išėjusių yra 5 171 dalyvis), o daugiausia dalyvių paliko Luminor investicijų valdymas, UAB (skirtumas tarp atėjusių ir išėjusių yra neigiamas – 2 277 dalyviai).

9 pav. Naujų dalyvių pasiskirstymas pagal PKB



10 pav. PKB pakeitę dalyviai²



² Parengta remiantis „Sodros“ duomenimis.

2. III PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA

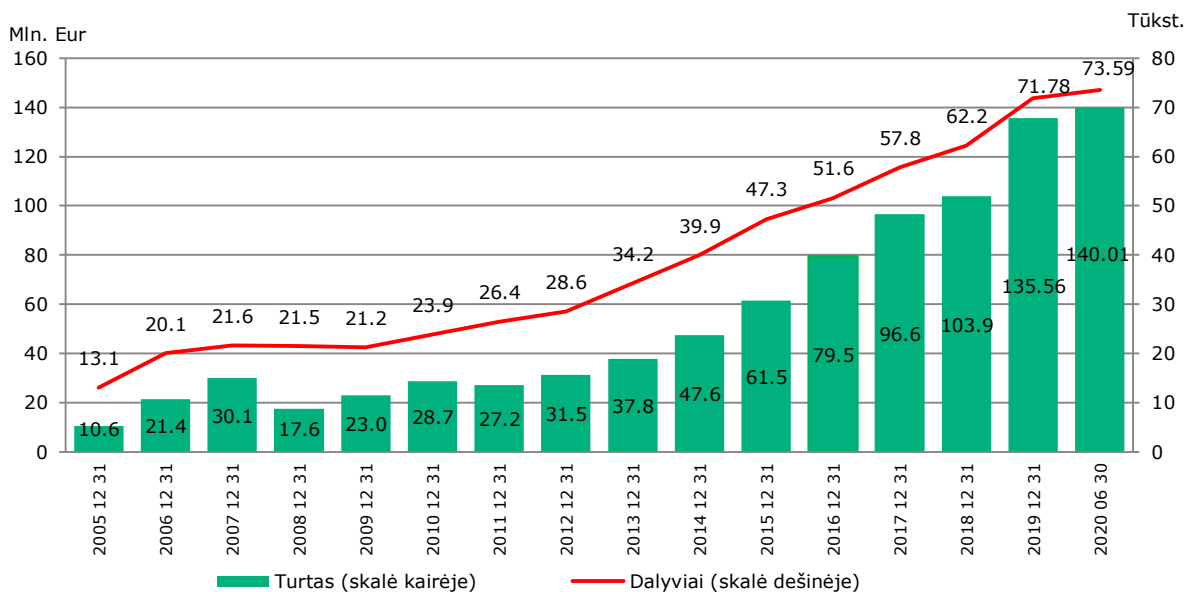
2.1. BENDRI III PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS

2020 m. įsteigtas vienas naujas III pakopos PF. 2020 m. birželio 30 d. Lietuvoje veikė 16 papildomo savanoriško pensijų kaupimo PF (žr. 3 lentelę), juos valdė keturios VĮ. Bendras III pakopos PF valdomas turtas per pirmąjį pusmetį paaugo 3,28 proc., arba beveik 4,45 mln. Eur, ir birželio pabaigoje sudarė 140,01 mln. Eur (žr. 11 pav.). Dalyvių, kaupiančių pensiją III pakopos PF, skaičius per 2020 m. pirmąjį pusmetį padidėjo 2,52 proc. (1 808 dalyviais), birželio mėn. pabaigoje jų buvo 73 588.

3 lentelė. III pakopos PF rinkos duomenys

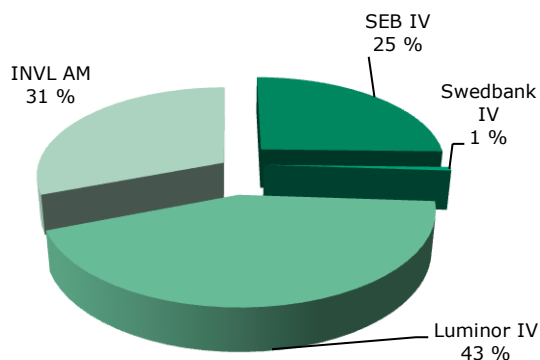
VĮ pavadinimas	PF pavadinimas	Turtas, mln. Eur	Dalyviai
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB pensija 18+	26,9	10 658
	SEB pensija 50+	0,09	14
	SEB pensija 58+	8,62	2 143
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Pensijų fondas 30 (apriboto nutraukimo)	0,08	94
	Pensijų fondas 60 (apriboto nutraukimo)	0,22	245
	Pensijų fondas 100 (apriboto nutraukimo)	0,61	683
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor pensija 1 plus	11,65	5 606
	Luminor pensija 2 plus	37,49	27 295
	Luminor pensija 3 plus	7,83	5 052
	Luminor pensija darbuotojui 1 plus	1,09	468
	Luminor pensija darbuotojui 2 plus	2,41	1 029
UAB „INVL Asset Management“	INVL Drąsus	3,77	2 362
	INVL STABILO III 58+ / INVL Stabilus	13,2	3 169
	INVL MEDIO III 47+	7,95	3 500
	INVL EXTREMO III 16+	15,61	10 020
	INVL Apdairus	2,49	1250
Iš viso		140,01	73 588

11 pav. III pakopos PF dalyvių skaičiaus ir turto kaita

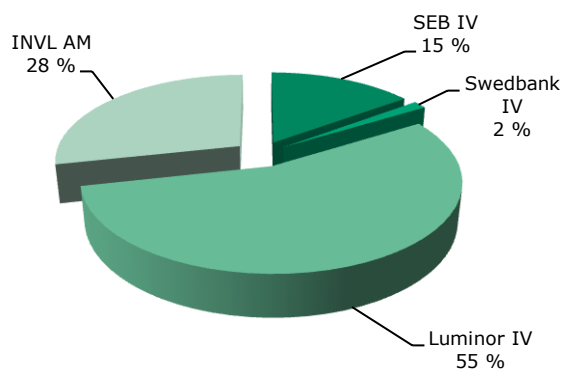


Didelė koncentracija rinkoje. Nors III pakopos PF rinka pasipildė dar vienu nauju PF, bet tai koncentracijai įtakos beveik nepadarė ir ji tebėra didelė. 2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje 43 proc. PF turto valdė Luminor investicijų valdymas, UAB, ir 31 proc. – UAB „INVL Asset Management“, 25, proc. – UAB „SEB investicijų valdymas“. Mažiausią dalį turto valdė nauji įsteigti UAB „Swedbank investicijų valdymas“ PF (žr. 12 pav.). Dalyvių pasiskirstymas pagal PKB buvo dar labiau koncentruotas: dviejose bendrovėse kaupė net 83 proc. visų dalyvių (žr. 13 pav.).

12 pav. III pakopos PF valdomo turto pasiskirstymas pagal PKB



13 pav. III pakopos PF dalyvių pasiskirstymas pagal PKB



2.2. III PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI

2020 m. buvo **sudėtingi ir III pakopos PF** (žr. 4 lentelę). Per pirmąjį 2020 pusmetį visų PF vienetų vertės pokyčiai buvo neigiami: vidutiniškai III pakopos PF uždirbo neigiamą –3,7proc. grąžą. Geriausiai sekėsi obligacijų PF (svertinis vidurkis sudarė –0,7 %). Didžiausią riziką prisiimančių akcijų PF svertinė grąža buvo –3,7 proc.

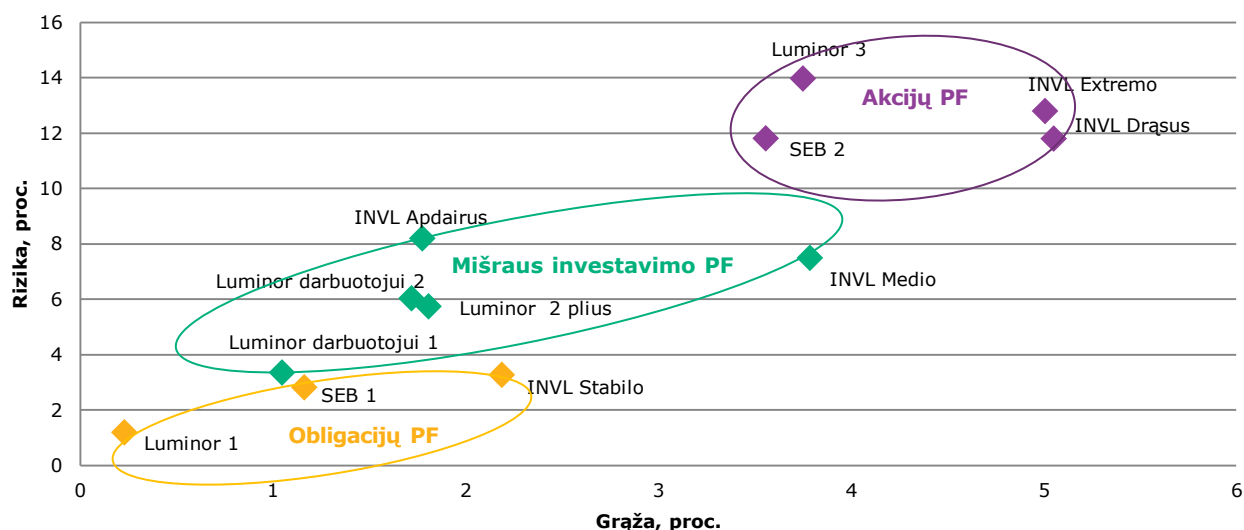
4 lentelė. PF vienetų vertė ir lyginamųjų indeksų pokyčiai

PF pavadinimas	Vieneto vertės pokytis 2020 m. I pusm.	Vidutinis metinis vieneto vertės pokytis per 5 m.	Vidutinis metinis lyginamojo indekso pokytis per 5 m.
Obligacijų PF			
Luminor pensija 1 plius	▲ 0,3	▲ 0,2	▲ 1,1
INVL STABILO III 58+ / INVL Stabilus	▼ 1,8	▲ 2,2	▲ 2,8
SEB pensija 58+	▼ 0,1	▲ 1,2	▲ 2,5
Svertinis pokytis	▼ 0,7	▲ 1,2	▲ 2,2
Mišraus investavimo PF			
Luminor pensija 2 plius	▼ 1,9	▲ 1,8	▲ 3,0
Luminor pensija darbuotojui 1 plius	▼ 0,7	▲ 1,0	▲ 2,1
Luminor pensija darbuotojui 2 plius	▼ 1,8	▲ 1,7	▲ 3,0
INVL Apdairus	▼ 6,8	▲ 1,8	▲ 4,2
INVL Medio III 47+	▼ 4,7	▲ 3,8	▲ 5,0
Swedbank pensijų fondas 30 (apriboto nutraukimo)*	▼ 1,4	-	-
Swedbank pensijų fondas 60 (apriboto nutraukimo)*	▼ 2,3	-	-
SEB pensija 50+	-	-	-
Svertinis pokytis	▼ 2,5	▲ 2,1	▲ 3,4
Akcijų PF			
Luminor pensija 3 plius	▼ 6,2	▲ 4,1	▲ 5,2

INVL Drąsus	▼9,5	▲ 3,8	▲ 4,0
INVL Extremo III 16+	▼7,7	▲ 5,1	▲ 5,9
SEB pensija 18+	▼6,0	▲ 5,0	▲ 5,3
Swedbank pensijų fondas 100 (apriboto nutraukimo)*	▼3,8	▲ 3,6	-
Svertinis vidurkis:	▼6,7	-	▲ 8,6
Bendras svertinis vidurkis:	▼3,7	▲ 2,7	▲ 3,9

III pakopos PF grąžos (vidutinis metinis vieneto vertės pokytis³ per 5 m., %) ir rizikos (standartinis nuokrypis⁴ per ankstesnius 5 m., %) palyginimas. Kaip matyti iš 14 pav., akcijų PF prisiima didžiausią riziką ir generuoja didžiausią grąžą, o obligacijų PF – nors uždirba mažiausią grąžą, jų vienetų vertė svyruoja daug mažiau, t. y. šie fondai prisiima mažesnę riziką. Vis dėlto paminėtina, kad kai kurie fondai, nors ir prisiima mažesnę riziką, tačiau uždirba didesnę grąžą (pvz., obligacijų PF priklausantis INVL STABILO III 58+ / INVL Stabilus prisiima mažesnę riziką, tačiau uždirba didesnę grąžą nei mišraus investavimo PF Luminor pensija 2 plus, kurio rizika yra didesnė).

14 pav. III pakopos PF rizikos ir grąžos palyginimas⁵



3 intarpas

SKELBIAMI NAUJI RODIKLIAI

2020 m. Lietuvos bankas pradėjo skelbti naujus PF išlaidų rodiklius. Siekiant, kad II pakopos PF dalyviai galėtų tiksliau įvertinti, kokios yra kiekvieno PF veiklos ir valdymo išlaidos, Lietuvos bankas pradėjo skelbti bendrojo atskaitymo rodiklį, bendrąjį išlaidų koeficientą ir tikėtiną sąlyginį bendrąjį išlaidų koeficientą.

Bendras atskaitymų rodiklis (BAR) – procentinis dydis, apskaičiuojamas bendrąsias veiklos išlaidas (kurias sudaro

³ Apskaitos vieneto vertės pokytis. Juo atsižvelgiama į atskaitymus nuo turto, tačiau neatsižvelgiama į atskaitymus nuo įmokų, dėl to grynoji grąža yra mažesnė.

⁴ Standartinis nuokrypis parodo, kaip intensyviai per laikotarpį svyruoja fondo investicinio vieneto vertė. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo didesnė rizika.

⁵ Paveiksle nėra pavaizduoti trys UAB „Swedbank investicijų valdymas“ valdomi III pakopos PF, kadangi šie fondai veikia trumpiau nei 5 m.

atskaitymai nuo pensijų turto) dalijant iš vidutinės atitinkamo laikotarpio grynujų aktyvų vertės. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo daugiau mokesčių yra atskaitoma.

Bendrasis išlaidų koeficientas (BIK) – procentinis dydis, kuris parodo, kokia vidutinė pensijų fondo grynujų aktyvų dalis skiriama jo valdymo išlaidoms padengti. Kai daugiau kaip 10 proc. pensijų fondo grynujų aktyvų yra investuota į kitus kolektyvinio investavimo subjektus (skelbiančius savo BIK), turi būti apskaičiuojamas ir paskelbiamas sąlyginis šio pensijų fondo BIK. Jei ne visi šie kolektyvinio investavimo subjektai skaičiuoja savo BIK, skaičiuojamas **tikėtinas sąlyginis tokio pensijų fondo BIK**. Šios išlaidos tiesiogiai sumažina investuotojo investicijų grąžą (t. y. kuo šie rodikliai didesni, tuo daugiau mokesčių atskaitoma). Šie rodikliai skaičiuojami kartą per metus.

E lentelė. Išlaidų rodikliai 2019 m.

Pensijų kaupimo bendrovės pavadinimas	PF pavadinimas	Išlaidų rodikliai (2019 m.)		
		BAR, proc.	Sąlyginis BIK, proc.	Tikėtinas sąlyginis BIK, proc.
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1996–2002				
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1996–2002 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,20	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1996–2002	0,79	-	1,10
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1996–2002 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	1,09	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1996–2002	0,75	0,93	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva Y3 1996–2002 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,46
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1989–1995				
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1989–1995 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,37	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1989–1995	0,79	-	1,08
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1989–1995 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	1,25	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1989–1995	0,75	0,93	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva Y2 1989–1995 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,50
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1982–1988				
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1982–1988 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,50	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1982–1988	0,79	-	1,09
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1982–1988 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	1,23	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1982–1988	0,75	0,93	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva Y1 1982–1988 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,52
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1975–1981				
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1975–1981 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,51	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1975–1981	0,79	-	1,09
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1975–1981 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	1,24	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1975–1981	0,75	0,93	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva X3 1975–1981 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,52
Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1968–1974				
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1968–1974 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,56	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1968–1974	0,79	-	1,08
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1968–1974 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	1,20	-

UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1968–1974 [7]	0,75	0,93	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva X2 1968–1974 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,48

Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1961–1967

Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1961–1967 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,53	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1961–1967	0,79	-	0,97
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1961–1967 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	1,14	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1961–1967 [7]	0,75	0,85	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva X1 1961–1967 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,17

Tikslinės pensijų fondų dalyvių grupės pensijų fondai, 1954–1960

Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor 1954–1960 tikslinės grupės pensijų fondas	0,78	1,50	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensija 1954–1960	0,79	-	0,87
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB 1954–1960 metų tikslinės grupės pensijų kaupimo fondas	0,79	0,98	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank pensija 1954–1960	0,75	0,79	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva B 1954–1960 tikslinės grupės pensijų fondas	0,79	-	1,00

Pensijų turto išsaugojimo pensijų fondai

Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor turto išsaugojimo fondas	0,19	0,52	-
UAB „INVL Asset Management“	INVL pensijų turto išsaugojimo fondas	0,20	-	0,30
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB turto išsaugojimo pensijų kaupimo fondas	0,20	0,39	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Swedbank turto išsaugojimo pensijų fondas	0,20	0,23	-
UAGDPB „Aviva Lietuva“	Aviva S turto išsaugojimo pensijų fondas	0,20	-	0,35

III pakopos PF ilgalaikė grąža. Atsižvelgdamas į tai, kad dalis III pakopos PF jau veikia ilgesnį laikotarpį nei 15 m., Lietuvos bankas pradėjo skelbti vidutinę šių PF metinę grąžą per praėjusius 15 m. Kaupimas PF yra ilgalaikis procesas, o tokios informacijos skelbimas ateityje padės PF dalyviams įvertinti ilgalaikę PF veiklą.

F lentelė. III pakopos PF vidutinė metinė grąža per 15 m.

Pensijų kaupimo bendrovės pavadinimas	PF pavadinimas	Rizikingų aktyvų dalis fonde (investicijų į akcijas dalis), proc.	Vidutinė metinė grąža per praėjusius 15 m., proc.
UAB „INVL Asset Management“	INVL STABILO III 58+ / INVL Stabilus	0	4,00
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB pensija 58+	iki 8	2,31
Luminor investicijų valdymas, UAB	Luminor pensija 2 plus	iki 50	3,37
UAB „INVL Asset Management“	INVL Drąsus	iki 100	0,24
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB pensija 18+	iki 100	3,95

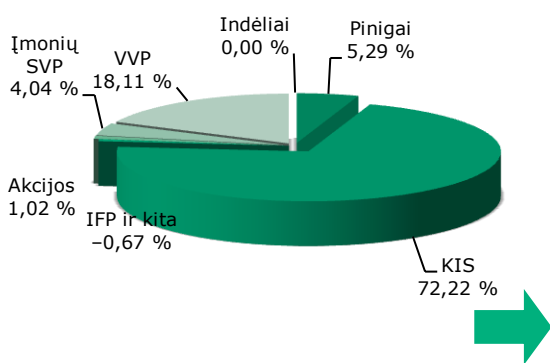
2.3. III PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA

Daugiausia III pakopos PF lėšų investuota į KIS. 2020 m. birželio 30 d. didžiausią dalį (72,22 %) III pakopos PF investicijų sudarė investicijos į KIS vienetus (žr. 15 pav.), šių investicijų vertė buvo 101,11mln. Eur. Didžiausia lėšų, investuotų į KIS, dalis buvo paskirstyta į akcijų KIS (žr. 16 pav.) – investicijos į juos sudarė 48,90 proc. viso III pakopos PF portfelio, arba 68,46 mln. Eur. Kita dalis teko SVP KIS (į juos investuota 21,18 %, arba 29,65 mln. Eur) ir kitiems KIS (į juos investuota 2,14 %, arba 2,99 mln. Eur).

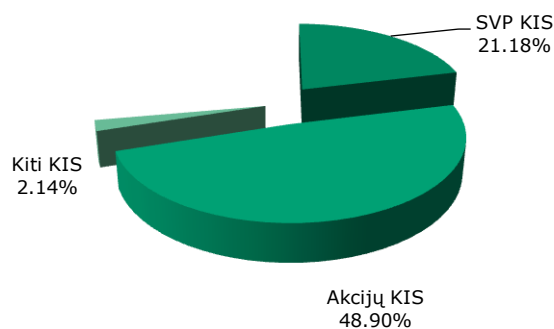
Antra pagal populiarumą investicija – į VVP. Į juos tiesiogiai investuota 18,11 proc. III pakopos PF turto, t. y. 25,35 mln. Eur. Investicijų į indėlius 2020 m. pirmojo pusmečio pabaigoje nebuvo, o grynujų pinigų suma siekė 5,29 proc., ir sudarė 7,41 mln. Eur.

Į įmonių SVP PF investavo 4,04 proc., o į akcijas – 1,02 proc. turto. Rizikai drausti naudojamos IFP ir kitos pozicijos (gautinos, mokėtinos sumos ar kt.) sudarė nereikšmingą PF investicijų dalį ir mažino turta.

15 pav. III pakopos PF rinkos investicijų pasiskirstymas pagal turto klases



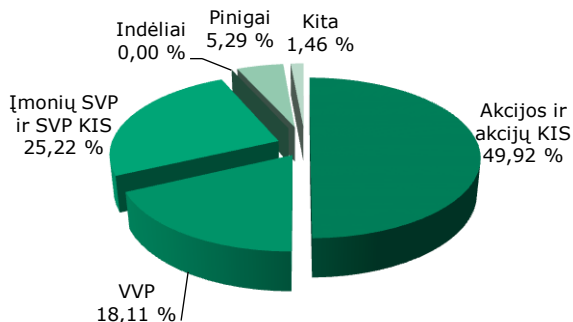
16 pav. KIS pasiskirstymas pagal rūšis



III pakopos PF daugiausia investuoja į akcijas ir akcijų KIS. III pakopos PF investicijas į KIS priskyrus prie atitinkamų tiesioginių investicijų (akcijų KIS – prie investicijų į akcijas, SVP KIS – prie investicijų į įmonių SVP, kitus KIS – prie kitų pozicijų), galima apibendrinti investicijų pasiskirstymą 2020 m. birželio 30 d. (žr. 17 pav.). Didžiausią III pakopos PF investicijų dalį, t. y. 48,90 proc., arba 69,89 mln. Eur, sudaro investicijos į akcijas ir akcijų KIS. Investicijos į VVP sudaro 18,11 proc., arba 25,35 mln. Eur, įmonių SVP ir SVP KIS – 25,22 proc., arba 35,31 mln. Eur.

Didžioji III pakopos PF turto dalis buvo investuota eurais. Kaip matyti iš 18 pav., 2020 m. birželio 30 d. didžiausia dalis (95,70 %) PF turto, t. y. 133,99 mln. Eur, buvo investuota eurais. PF investicijos JAV doleriais sudarė 3,98 proc., arba 5,58 mln. Eur. III pakopos PF taip pat investavo Lenkijos zlotais ir kitomis valiutomis, tačiau jos sudarė nereikšmingą dalį portfelio lėšų.

17 pav. Apibendrintas III pakopos PF investicijų pasiskirstymas



18 pav. III pakopos PF investicijų pasiskirstymas pagal valiutas

